

FORTÆLLETEKNIKKENS 9 BUD

1. BEGYNDELSEN

Den svenske fortæller Ulf Årnström skriver, at »en fortællestund er et fælles foretagende, hvor tilhøreren bidrager mindst lige så meget som fortælleren.« Alt, hvad man gør og siger i begyndelsen, skal derfor have det formål at knytte kontakt mellem fortæller og tilhører. Det kan gøres på mange måder.

Man skal fx kende sin fortællings start. Den kan være en personlig introduktion om, hvor man har fortællingen fra. Man kan også indlede med at vise en ting frem, fx en sten eller stok, der spiller en rolle i historien. Når man fortæller bibelhistorie kan man fx begynde med at sige ordet »ensomhed«, og lade det svæve lidt i lokalet. Så siger man lidt mere om, at der har været tidspunkter i ens liv, hvor man har syntes at ensomheden var vanskelig, og i øvrigt var der engang en mand, der hed Kain, han endte med at flakke ensom rundt på jorden, ja, det begyndte med, at han havde det fint med sin bror Abel, men så en dag ... og så er historien om Kain og Abel i gang.

2. ØJNE

Det særlige ved den mundtlige fortælling er øjenkontakten mellem fortæller og tilhører, blikket er derfor fortællerens stærkeste virkemiddel. Ved at have øjenkontakt med tilhøreren opstår et stærkt bånd mellem fortæller og tilhører. Og når man flytter sit blik, som led i det man fortæller, så kan det flytte mere hos tilhøreren, end hvis man bruger hele kroppen. Hvis fortælleren fx under sin fortælling pludselig kaster sit blik ned i lokalets nederste hjørne, vil det næsten med sikkerhed få nogle af tilhørerne til at vende sig for at se, hvad det er, fortælleren er optaget af.

3. MIMIK

Øjne, mimik og stemme hører sammen. For tilhøreren spiller de en vigtig, men som regel ubevidst rolle. En fortælling høres ikke kun, den ses også. Noget af det vigtigste, der ses, er fortællerens ansigt. Jo mere naturligt fortællerens mimik er, jo bedre. Når man fortæller, ledsager man uvilkårligt sin fortælling med mimik, der passer til. Noget sjovt ledsages fx af et smil. Mimikken må dog ikke være overdrevet, da det vil forstyrre fortællingen og flytter opmærksomheden fra historien til fortælleren.

4. STEMME

Stemmen er fortællerens hovedredskab. En klar og omhyggelig artikulation er bedst. Fortæl med jævn stemmeføring uden at overspille. Det ideelle er at finde ind i et stemmeleje, hvor fortællingen flyder af sted, så tilhøreren uden at blive forstyrret af stemmemæssige »effekter« kan leve med i historien.

Tonefald, stemmens karakter, sprogmelodi betyder lige så meget som ordene. Fremfor alt viser de fortællerens egne følelser i forhold til historien. Hvis stemmen afspejler fortællerens egen fascination af historien, vil fascinationen forplante sig til tilhøreren.

Det er ikke nødvendigt at ændre sin stemme, når man lader historiens hovedperson sige noget direkte. Det er bedre, fortælleren står der som sig selv og fortæller nøjagtig som sig selv.

5. PAUSE

At bruge pauserne i fortællingen er en stor kunst, og man bør dyrke den. Den lille pause, hvor fortælleren tøver, venter lidt, inden han går videre, er med til at skærpe og samle børnenes opmærksomhed. Hvis der er uro blandt børnene vil en pause ofte bedre genskabe opmærksomheden, end at man taler endnu højere for at overdøve børnenes støj.

I den lange fortælling er pausen af helt uvurderlig værdi. Det er der, historien lejer sig i tilhørerens fantasi og sind og får fylde og betydning - her opstår de øjeblikke, hvor man mærker historien.

6. KROP OG HÆNDER

Fysisk bevægelse og energi kan tilføre fortællingen meget. En konkret handling kan erstatte ord, fx kan det at gå ned i knæ være en understregning af nederlag.

Det bedste er at finde en neutral basisposition til hænderne, hvorfor man kan bruge dem, hvis det er nødvendigt undervejs. Den almindeligste basisposition er nok at have dem samlet foran. Man bør kun gøre store bevægelser med hænder og arme, hvor det virkelig er begrundet i fortællingen. Hvis man overdriver bevægelserne med arme og hænder kan det få den modsatte virkning: Det svækker fortællingen, fordi det flytter opmærksomheden fra fortællingen til fortælleren.

7. FANTASI

Der er en særlig dynamik mellem fortællers ord og tilhørerens fantasi. Fortælleren bruger sine ord, men det er tilhørerens fantasi, som skal være mest aktiv under en fortælling. Fortællers højeste ambition er at skabe aktivitet på tilhørerens indre billedskærm. Dramaer, katastrofer, livsindsigt, liv og død, skelsættende oplevelser – det hele! Det er tilhørerens egen billedmaskine, der skal arbejde og være medskabende. Fortælleren skal fodre den med al den nødvendige inspiration. Derfor må fortælleren heller ikke fortælle for hurtigt. Der skal være tid til, at tilhørerens fantasi kan arbejde i ro og fred.

8. TEMPO

En historie skal helst fortælles i både et højt tempo- og lavt fortælletempo. Hvis en fortælling ikke standser op og koncentrerer sig om enkelte situationer eller mennesker, så kan den blive overfladisk og livløs.

9. SLUTNING

Slutningen er det vigtigste! Den må ikke trække unødigt ud. De fleste fortællere oplever følelsen af, at man lige skal sige lidt flere ord, for at få rundet rigtigt af, men det er som regel helt overflødig, og man kan risikere at rive noget af det ned, som man lige har brugt stor energi på at bygge op. Derfor må man være modig og turde slutte præcis der, hvor historien er slut.

Fortælleren må kende fortællingens slutning nøje, gerne ordret udenad, så han/hun ved, hvordan han/hun får fortællingen gjort færdig.

Ovenstående bud på fortælle teknik er forfattet af historiefortæller og præst Flemming Kloster Poulsen, og de er at finde i hans bog »Kunsten at fortælle«. Ifølge Kloster er det at fortælle en kunst men også et håndværk. Ud over fortælle teknikkens 9 bud, kommer han også med to gode råd, som man kan minde sig selv om, når man står på »scenen« foran en gruppe tilhørere, og det gælder om at opbygge en tillidsfuld kontakt: Du skal tro på dig selv. Du skal tro på din historie. Man skal undgå at spille en bestemt rolle men blot »være sig selv«. Selvom man måske ryster af nervøsitet, så vær venlig og sikker. Vis med dit kropssprog, at du har en god historie, som er værd at lytte til.